

Ηροδότου Ιστορίαι

Η Καταδίκη της Τυραννίδας (V 91-93)

Μετάφραση Δ. Ν. Μαρωνίτη

91 Τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμούς καὶ τοὺς Ἀθηναίους ὥρων αὐξομένους καὶ οὐδαμῶς ἐτοιμούς ἐόντας πείθεσθαι σφίσι, νόῳ λαβόντες ὡς ἐλεύθερον μὲν ἔὼν τὸ γένος τὸ Ἀττικὸν ἰσόρροπον ἂν τῷ ἑωυτῶν γίνοιτο, κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος ἀσθενὲς καὶ πειθαρχέεσθαι ἔτοιμον· μαθόντες δὲ τούτων ἕκαστα μετεπέμποντο Ἰππίην τὸν Πεισιστράτου ἀπὸ Σιγείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ ἕς ὃ καταφεύγουσι οἱ Πεισιστρατίδαι. [2] Ἐπεῖτε δὲ σφι Ἰππίης καλεόμενος ἦκε, μεταπεμψάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους ἔλεγόν σφι Σπαρτιῆται τάδε.

“ἄνδρες σύμμαχοι, συγγινώσκωμεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς· ἐπαερθέντες γὰρ κιβδήλοισι μαντηίοισι ἄνδρας ξείνους ἐόντας ἡμῖν τὰ μάλιστα καὶ ἀναδεκομένους ὑποχειρίας παρέξουσιν τὰς Ἀθήνας, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ ἔπειτα ποιήσαντες ταῦτα δῆμῳ ἀχαρίστῳ παρεδώκαμεν τὴν πόλιν· ὃς ἐπεῖτε δι’ ἡμέας ἐλευθερωθεὶς ἀνέκυψε, ἡμέας μὲν καὶ τὸν βασιλέα ἡμέων περιυβρίσας ἐξέβαλε, δόξαν δὲ φύσας αὐξάνεται, ὥστε ἐκμεμαθήκασιν μάλιστα μὲν οἱ περίοικοι αὐτῶν Βοιωτοὶ καὶ Χαλκιδεεὶς, τάχα δὲ τις καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἀμαρτῶν. [3] ἐπεῖτε δὲ ἐκεῖνα ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νῦν πειρησόμεθα σφέας ἅμα ὑμῖν

Τότε, μόλις πήραν στα χέρια τους οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμούς, ἐπειδὴ ἐβλεπαν πῶς ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων μέρα μετὰ τὴν μέρα μεγάλωνε καὶ δὲν ἦταν πια καθόλου πρόθυμοι νὰ τους ακοῦν, κατάλαβαν πῶς με ἐλεύθερο πολίτευμα τὸ αττικὸ γένος θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ ἰσοδύναμο με τὸ δικό τους· με τὴν τυραννίδα ὅμως πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τους, θὰ ἔμεναν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνίσχυροι καὶ πρόθυμοι νὰ πειθαρχοῦν στὶς ἐντολές τους. Εἰζύγισαν λοιπὸν τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ, καὶ ὑστέρᾳ ἐστείλαν καὶ φώναξαν ἀπὸ τὸ Σίγειο τοῦ Ἑλλησπόντου τὸν Ἰππία, τὸ γιό τοῦ Πεισιστράτου. Κι ὅταν ὁ Ἰππίας ἀνταποκρίθηκε στὴν πρόσκληση τους κι ἔφτασε στὴ Σπάρτη, ἐστείλαν καὶ κάλεσαν οἱ Σπαρτιάτες ἀντιπροσώπους καὶ ἀπὸ τὶς ἄλλες συμμαχικὲς πόλεις, καὶ τους ἔλεγαν τὰ ἐξῆς:

“Ἄνδρες σύμμαχοι, τώρα συναισθανόμαστε πῶς εμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν πράξαμε σωστά· γιατί παρασυρμένοι ἀπὸ κιβδηλοὺς χρησμούς, διώξαμε ἀπὸ τὴν πατρίδα τοὺς ἄντρες ποὺ ὑπῆρξαν φίλοι μας στενοὶ κι εἶχαν δεχτεῖ νὰ κάνουν τὴν Ἀθήνα τοῦ χεριοῦ μας· καὶ με τὴν πράξη μας αὐτὴ παραδώσαμε τὴν πόλιν νὰ τὴν κυβερνᾷ ὁ ἀχαρίστητος δῆμος, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἐξ αἰτίας μας ἐλευθερώθηκε καὶ σήκωσε κεφάλι, καταφρόνησε καὶ μας καὶ τὸ βασιλιά μας, φτάνοντας καὶ νὰ τὸν ἐξορίσει. Με τὸ ἠθικὸ τοῦ τώρα ἀνεβασμένο, συνεχῶς αὐξάνει τὴ δύναμή του ὁ δῆμος, ὅπως πολὺ καλὰ τὸ ξέρουν ἀπὸ δική τους πείρα τόσο οἱ γείτονες τοὺς Βοιωτοὶ ὅσο καὶ οἱ Χαλκιδεῖς, καὶ γρήγορα πρόκειται νὰ τὸ μάθει καλὰ καὶ ὁποῖος ἄλλος δὲν πάρει τὰ μέτρα

ἀπικόμενοι τίσασθαι· αὐτοῦ γὰρ
τούτου εἵνεκεν τόνδε τε Ἰππίην
μετεπεμψάμεθα καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν
πολίων, ἵνα κοινῶ τε λόγῳ καὶ κοινῶ
στόλῳ ἐσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς
Ἀθήνας ἀποδῶμεν τὰ καὶ
ἀπειλόμεθα.”

του. Επειδή, λοιπόν, ακολουθώντας μια
τέτοια τακτική, πέσαμε ολοφάνερα
ἐξω, τώρα θα δοκιμάσουμε μαζί σας να
διορθώσουμε το σφάλμα μας· αυτός
ακριβώς είναι ο λόγος πού καλέσαμε
ἐδώ τον Ιππία που βλέπετε και σας ἀπό
τις συμμαχικές μας πόλεις, με σκοπό
ἀπὸ κοινού να σκεφτούμε και ἀπὸ
κοινού να επιχειρήσουμε,
επαναφέροντας τον Ιππία στην Αθήνα,
να του αποδώσουμε ὅσα προηγουμένως
του στερήσαμε”.

- 92 οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον, τῶν δὲ
συμμάχων τὸ πλῆθος οὐκ ἐνεδέκετο
τοὺς λόγους. οἱ μὲν νυν ἄλλοι
ἠσυχίην ἤγον, Κορίνθιος δὲ Σωκλῆς
ἔλεξε τάδε.

Οἱ Σπαρτιάτες αὐτὰ ἔλεγαν, το
πλήθος ὁμῶς τῶν συμμάχων δεν
φαινόταν να δέχεται τις προτάσεις τους.
Και ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἔμεναν ἄφωνοι,
ο Κορίνθιος Σωκλῆς πήρε το λόγο και
εἶπε:

- 92A “ἢ δὴ ὃ τε οὐρανὸς ἔνερθε ἔσται
τῆς γῆς καὶ ἡ γῆ μετέωρος ὑπὲρ τοῦ
οὐρανοῦ, καὶ ἄνθρωποι νομὸν ἐν
θαλάσῃ ἔξουσι καὶ ἰχθύες τὸν
πρότερον ἄνθρωποι, ὅτε γε ὑμεῖς ὦ
Λακεδαιμόνιοι ἰσοκρατίας
καταλύοντες τυραννίδας ἐς τὰς
πόλεις κατὰγειν παρασκευάζεσθε,
τοῦ οὔτε ἀδικώτερον ἐστὶ οὐδὲν
κατ’ ἀνθρώπους οὔτε
μιαυφονώτερον. [2] εἰ γὰρ δὴ τοῦτο
γε δοκέει ὑμῖν εἶναι χρηστὸν ὥστε
τυραννεύεσθαι τὰς πόλεις, αὐτοὶ
πρῶτοι τύραννον καταστησάμενοι
παρὰ σφίσι αὐτοῖσι οὕτω καὶ τοῖσι
ἄλλοισι δίζησθε κατιστάναι· νῦν δὲ
αὐτοὶ τυράννων ἄπειροι ἐόντες, καὶ
φυλάσσοντες τοῦτο δεινότατα ἐν τῇ
Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι, παραχρᾶσθε ἐς
τοὺς συμμάχους. εἰ δὲ αὐτοῦ
ἐμπειροὶ ἔατε κατὰ περ ἡμεῖς, εἴχετε
ἂν περὶ αὐτοῦ γνώμας ἀμείνονας
συμβалέσθαι ἢ περ νῦν.

“Σίγουρα θα βρεθεῖ ο ουρανὸς κάτω
ἀπὸ τη γη, και η γη θα κρεμαστεῖ πάνω
ἀπὸ τον ουρανὸ· οἱ ἄνθρωποι, θα
κατοικήσουμε τη θάλασσα και τα
ψάρια την ξηρὰ που κατοικοῦν τώρα οἱ
ἄνθρωποι, αφοῦ εσεῖς, Λακεδαιμόνιοι,
επιχειρεῖτε, καταλύοντας την
ισοκρατία, να επαναφέρετε στις πόλεις
την τυραννίδα, που τίποτα στον κόσμο
δεν εἶναι ἀδικότερό της μήτε πιο
βρώμικο και φονικό. Ἀν πράγματι
πιστεύετε πως εἶναι ὄντως ὀρθὸ να
ζοῦν οἱ πόλεις κάτω ἀπὸ τυραννικό
πολίτευμα, βάλετε πρῶτοι εσεῖς οἱ ἴδιοι
τύραννο πάνω ἀπὸ το κεφάλι σας, και
ὕστερα δοκιμάσετε να κάνετε το ἴδιο
και στους ἄλλους. Τώρα ὁμῶς, ἐνῶ οἱ
ἴδιοι δεν ἔχετε πείρα ἀπὸ τυράννους και
παίρνετε τα μέτρα σας, ὥστε αὐτὸ το
φοβερό πρᾶγμα να μην συμβεῖ ποτέ
στη Σπάρτη, θέλετε να κάνετε
κατάχρηση της τυραννίδας εἰς βάρος
τῶν συμμάχων. Ἀν ὁμῶς εἴχατε εσεῖς οἱ
ἴδιοι δοκιμάσει την τυραννίδα, ὅπως
εμεῖς, θα μπορούσατε για το θέμα αὐτό
να εισηγηθεῖτε κάπως καλύτερες
προτάσεις ἀπὸ ὅ,τι τώρα δα προτείνετε.

- 92B Κορινθίοις γὰρ ἦν πόλις
κατάστασις τοιήδε· ἦν ὀλιγαρχία,
καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλεόμενοι
ἐνεμον τὴν πόλιν, ἐδίδοσαν δὲ και

Γιατί στην Κόρινθο κάποτε τα
πολιτικά πρᾶγματα εἶχαν κάπως ἐτσι.
Υπήρχε δηλαδή ὀλιγαρχία, καθὼς οἱ
Βακχιάδες, ὅπως τους ἔλεγαν,

ἤγοντο ἐξ ἀλλήλων. Ἀμφίονι δὲ
έόντι τούτων τῶν ἀνδρῶν γίνεται
θυγάτηρ χωλή· οὖνομα δέ οἱ ἦν
Λάβδα. ταύτην Βακχιαδέων γὰρ
οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι, ἴσχει Ἡετίων ὁ
Ἐχεκράτεος, δήμου μὲν ἐὼν ἐκ
Πέτρης, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπίθης
τε καὶ Καινείδης. [2] ἐκ δὲ οἱ ταύτης
τῆς γυναικὸς οὐδ' ἐξ ἄλλης παῖδες
ἐγίνοντο. ἐστάλη ὧν ἐς Δελφοὺς
περὶ γόνου. ἐσιόντα δὲ αὐτὸν ἰθέως
ἡ Πυθίη προσαγορεύει τοῖσιδε τοῖσι
ἔπεισι.

Ἡετίων, οὔτις σε τίει πολύτιμον
έόντα.

Λάβδα κύει, τέξει δ'
όλοοίτροχον· ἐν δὲ πεσεῖται
ἀνδράσι μουνάρχοισι, δικαιώσει
δὲ Κόρινθον.

[3] ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἡετίωνι
ἐξαγγέλλεται κως τοῖσι Βακχιάδῃσι,
τοῖσι τὸ μὲν πρότερον γενόμενον
χρηστήριον ἐς Κόρινθον ἦν ἄσημον,
φέρων τε ἐς τῷτο καὶ τὸ τοῦ
Ἡετίωνος καὶ λέγον ὧδε.

αἰετὸς ἐν πέτρῃσι κύει, τέξει δὲ
λέοντα

καρτερον ὠμηστήν· πολλῶν δ'
ὕπὸ γούνατα λύσει.

ταῦτά νυν εὖ φράζεσθε,
Κορίνθιοι, οἳ περὶ καλήν

Πειρήνην οἰκεῖτε καὶ ὀφρυόεντα
Κόρινθον.

κρατούσαν την πόλη στα χέρια τους και
όλοι οι γάμοι γίνονταν μεταξύ τους.
Ὡσπου ο Αμφίων, ὄντας από την ίδια
οικογένεια, αποκτά μια κόρη χωλή —
το ὄνομα της ήταν Λάβδα. Καθώς
λοιπὸν κανένας ἀπὸ τοὺς Βακχιάδες
δεν ἤθελε τη Λάβδα για γυναῖκα του,
την παίρνει ο Ηετίων, ο γιος του
Εχεκράτη, ἀπὸ το δῆμο της Πέτρας,
που η φύτρα του ἔφτανε ως τοὺς
Λαπίθες και τον Καινέα. Επειδὴ ὁμως
οὔτε ἀπὸ αὐτὴν τη γυναῖκα οὔτε ἀπὸ
ἄλλη ἔκανε ο Ηετίων παιδιά, τον
ἔστειλαν στους Δελφοὺς να ρωτήσῃ
για ἀπογόνους. Δεν πρόλαβε να μπεῖ
στο ιερό, και ἀμέσως ἡ Πυθία του
ἀποτείνεται σε ἐξάμετρα:

Ηετίων, κανεῖς δεν σε τίμα,
μολονότι εἶσαι
πολύτιμος.

Η Λάβδα εἶναι εγκαστρωμένη, και
θα γεννή-
σει πέτρων τροχοειδή, η οποία θα
πέσει

πάνω στους μονάρχους ἀνδρας και
θα τιμωρή-
σει την Κόρινθον.

Ο χρησμός αὐτός που δόθηκε στον
Ηετίωνα, δεν ξέρω πὼς κοινολογεῖται
στους Βακχιάδες, οἱ οποίοι και
παλαιότερα εἶχαν πάρει χρησμό που
αφορούσε την Κόρινθο, ἔμενε ὁμως
ανεξήγητος· εἶχε την ἴδια ἐννοια με το
χρησμό πὸν δόθηκε στον Ηετίωνα κι
ἔλεγε τα ἐξῆς:

Ο αετὸς εἶναι εγκαστρωμένος εἰς
τας Πέτρας·

θα γεννήσῃ δελέοντα
ισχυρόν, ὠμοφάγον, ο οποίος θα
ρίψῃ πολλοὺς
καταγῆς.

Αὐτά σκεφθεῖτε καλά, ὦ Κορίνθιοι,
οἱ οποίοι

κατοικεῖτε περὶ την ωραῖαν
Πειρήνην και την υψηλήν
Ακρόπολιν της Κο-
ρίνθου.

Αὐτὸς λοιπὸν ο χρησμός, δοσμένος

πρότερον γενόμενον ἦν
ἀτέκμαρτον· τότε δὲ τὸ Ἡετίωνι
γενόμενον ὡς ἐπύθοντο, αὐτίκα καὶ
τὸ πρότερον συνῆκαν ἐὼν συνωδὸν
τῷ Ἡετίωνος. συνέντες δὲ καὶ τοῦτο
εἶχον ἐν ἡσυχίῃ, ἐθέλοντες τὸν
μέλλοντα Ἡετίωνι γίνεσθαι γόνον
διαφθεῖραι.

ὥς δ' ἔτεκε ἡ γυνὴ τάχιστα,
πέμπουσι σφέων αὐτῶν δέκα ἐς τὸν
δῆμον ἐν τῷ κατοίκητο ὁ Ἡετίων
ἀποκτενέοντας τὸ παιδίον. [2]
ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὴν Πέτρην
καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλὴν τὴν
Ἡετίωνος αἶτεον τὸ παιδίον· ἡ δὲ
Λάβδα εἰδυῖά τε οὐδὲν τῶν εἵνεκα
ἐκεῖνοι ἀπικοίατο, καὶ δοκέουσα
σφέας φιλοφροσύνης τοῦ πατρὸς
εἵνεκα αἰτέειν, φέρουσα ἐνεχείρισε
αὐτῶν ἐνί. τοῖσι δὲ ἄρα
ἐβεβούλευτο κατ' ὁδὸν τὸν πρῶτον
αὐτῶν λαβόντα τὸ παιδίον
προσουδίσαι. [3] ἐπεὶ ὧν ἔδωκε
φέρουσα ἡ Λάβδα, τὸν λαβόντα τῶν
ἀνδρῶν θεῖν τυχὴν προσεγέλασε τὸ
παιδίον, καὶ τὸν φρασθέντα τοῦτο
οἶκτός τις ἴσχει ἀποκτεῖναι,
κατοικτεῖρας δὲ παραδιδόει τῷ
δευτέρῳ, ὁ δὲ τῷ τρίτῳ. οὕτω δὲ
διεξήλθε διὰ πάντων τῶν δέκα
παραδιδόμενον, οὐδενὸς
βουλομένου διεργάσασθαι. [4]
ἀποδόντες ὧν ὀπίσω τῇ τεκούσῃ τὸ
παιδίον καὶ ἐξελθόντες ἔξω,
ἐστεῶτες ἐπὶ τῶν θυρέων ἀλλήλων
ἄπτοντο καταιτιώμενοι, καὶ μάλιστα
τοῦ πρώτου λαβόντος, ὅτι οὐκ
ἐποίησε κατὰ τὰ δεδογμένα, ἐς ὃ δὴ
σφι χρόνου ἐγγινομένου ἔδοξε αὐτίς
παρελθόντας πάντας τοῦ φόνου
μετίσχειν.

ἀπὸ πρὶν τοὺς Βακχιάδες, ἔμενε
ακατανόητος τότε ὁμῶς, μόλις οἱ
Βακχιάδες ἀκούσαν το χρησμόν που
δόθηκε στον Ἡετίωνα, συνέλαβαν
ἀμέσως τὸ νόημα καὶ τοῦ
προηγουμένου, που φανερά
συμφωνοῦσε με ἐκεῖνον τοῦ Ἡετίωνα.
Πλην ὁμῶς, ἔχοντας συλλάβει τώρα τὸ
νόημα τοῦ χρησμοῦ, δὲν εἶπαν καὶ δὲν
ἔκαναν τίποτε, περιμένοντας νὰ
αφανίσουν τὸ παιδί που θα γεννιότανε
ἀπὸ τὸν Ἡετίωνα.

Μόλις λοιπὸν γέννησε ἡ γυναῖκα,
δίχως καμιά χρονοτριβή, στέλνουν
δέκα δικούς τους στο δῆμο ὅπου
κατοικοῦσε ὁ Ἡετίων, γὰ νὰ
σκοτώσουν τὸ παιδί. Ὅταν κάποτε
αυτοὶ ἔφτασαν στὴν Πέτρα καὶ μῆκαν
στὴν αὐλὴ τοῦ Ἡετίωνα, γύρευαν τὸ
νήπιο. Ἡ Λάβδα ἐξάλλου, που δὲν
γνώριζε γιὰ ποιο λόγο ἔφτασαν ἐκεῖνοι
καὶ νόμιζε πως τῆς ζητοῦσαν τὸ παιδί
ἀπὸ φιλοφροσύνη πρὸς τὸν πατέρα τῆς,
τὸ ἔφερε καὶ τὸ ἀπόθεσε στὰ χέρια ἐνὸς
ἀπὸ τοὺς δέκα. Αυτοὶ ὥστόσο εἶχαν
στο δρόμο ἤδη σκεφτεῖ καὶ αποφασίσει,
ὁ πρῶτος που θα ἐπαιρνε τὸ παιδί στὰ
χέρια του, νὰ τὸ χτυπήσει καταγῆς.
Ὅταν ὁμῶς ἡ Λάβδα παρέδωσε με τὰ
χέρια τῆς τὸ παιδί, θεῖα τύχη τὸ ἔφερε
καὶ χαμογέλασε τὸ νήπιο σὲ ἐκεῖνον
που τὸ πήρε, αὐτὸς τὸ πρόσεξε καὶ
ξαφνικά τὸν συνεπῆρε οἶκτος που τὸν
ἐμπόδισε νὰ τὸ σκοτώσει. Ἀπὸ λύπη
καὶ συμπάθεια παραδίδει τὸ παιδί στον
δεύτερο, κι αὐτὸς στὸν τρίτο, ἔτσι που
πέρασε ἀπὸ τὸ χερί τοῦ ἐνὸς στὸν ἄλλο
φτάνοντας ὡς τὸν δέκατο, καὶ οὔτε
ἐνὰς δε θέλησε νὰ τὸ σκοτώσει.
Δίνοντας λοιπὸν πίσω στὴ μάνα τὸ
παιδί, βγήκαν ἔξω, στάθηκαν στὴν
αὐλόθυρα καὶ ἀρχισαν ὁ ἐνὰς νὰ
κατηγορεῖ τὸν ἄλλον καὶ περισσότερο
ὅλοι τὸν πρῶτο, γιὰτὶ δὲν ἐπραξε αὐτὸ
που εἶχαν συμφωνήσει. Ὑστερα, ἐπειδὴ
περνοῦσε ἡ ὥρα, πήραν ἀπόφαση νὰ
μουν ὅλοι ξανά στὴν αὐλὴ καὶ ἀπὸ
κοινού νὰ διαπράξουν τὸ φόνον.

Ἦταν γραμμένο ὁμῶς νὰ βλαστήσει

Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν. ἡ
Λάβδα γὰρ πάντα ταῦτα ἤκουε
ἐστεῶσα πρὸς αὐτῇσι τῇσι θύρῃσι·
δείσασα δὲ μὴ σφι μεταδόξῃ καὶ τὸ
δεύτερον λαβόντες τὸ παιδίον
ἀποκτείνωσι, φέρουσα κατακρύπτει
ἐς τὸ ἀφραστότατόν οἱ ἐφαίνετο
εἶναι, ἐς κυψέλην, ἐπισταμένη ὡς εἰ
ὑποστρέψαντες ἐς ζήτησιν
ἀπικνεοῖατο πάντα ἐρευνήσιν
μέλλοιεν· τὰ δὲ καὶ ἐγίνετο. [2]
ἐλθοῦσι δὲ καὶ διζημένοισι αὐτοῖσι
ὡς οὐκ ἐφαίνετο, ἐδόκεε
ἀπαλλάσσεσθαι καὶ λέγειν πρὸς τοὺς
ἀποπέμψαντας ὡς πάντα ποιήσειαν
τὰ ἐκείνοι ἐνετείλαντο.

οἱ μὲν δὴ ἀπελθόντες ἔλεγον ταῦτα.

92E Ἡετίωνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ παῖς
ἠϋξάνετο, καὶ οἱ διαφυγόντι τοῦτον
τὸν κίνδυνον ἀπὸ τῆς κυψέλης
ἐπωνυμίην Κύψελος οὔνομα ἐτέθη.
ἀνδρωθέντι δὲ καὶ μαντευομένῳ
Κυψέλῳ ἐγένετο ἀμφιδέξιον
χρηστήριον ἐν Δελφοῖσι, τῷ πίσυνος
γενόμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ ἔσχε
Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμὸς ὅδε ἦν.

[2] ὄλβιος οὗτος ἀνὴρ ὃς ἐμὸν
δόμον ἐσκαταβαίνει,
Κύψελος Ἡετίδης, βασιλεὺς
κλειτοῖο Κορίνθου
αὐτὸς καὶ παῖδες, παίδων γε μὲν
οὐκέτι παῖδες.

τὸ μὲν δὲ χρηστήριον τοῦτο ἦν,
τυραννεύσας δὲ ὁ Κύψελος τοιοῦτος
δὴ τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς μὲν
Κορινθίων ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ
χρημάτων ἀπεστέρησε, πολλῶ δέ τι

ἀπὸ τον γόνου του Ηετίωνα συμφορά για
την Κόρινθο. Γιατί η Λάβδα που
στεκόταν πίσω ἀπὸ την ἴδια αὐλόθυρα,
τα ἀκούσε ὅλα αὐτά· ἀπὸ φόβο λοιπὸν
μήπως το μετανοιώσουν καὶ
παίρνοντας για δεύτερη φορά τώρα το
παιδί το θανατώσουν, πάει καὶ το
κρύβει σ' ἓνα μέρος που νους
ανθρώπου δεν θα μπορούσε να το
βάλει: σε μία “κυψέλη”, γνωρίζοντας
πὼς αν ἐκεῖνοι γυρνοῦσαν πίσω για να
ζητήσουν το παιδί, θα ἐψαχναν τα
πάντα — πράγμα που κιόλας ἐγινε,
ὁμως αὐτοί, ὅταν μπήκαν μέσα καὶ
αναζητούσαν το παιδί, πουθενά δεν
μύόρεσαν να το ανακαλύψουν, ἔτσι που
πια το πήρανε ἀπόφαση να γυρίσουν
πίσω καὶ να πουν σε κείνους που τους
ἔστειλαν πὼς ὅλα τα ἔκαμαν σύμφωνα
με τις ἐντολές τους.

Πράγματι ἐφυγαν καὶ γυρίζοντας
πίσω εἶπαν ὅσα συμφώνησαν.

Στο μεταξύ καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτά ο γιος
του Ηετίωνα μεγάλωνε καὶ ἐπειδὴ
διέφυγε τον κίνδυνο κρυμμένος στην
“κυψέλη”, πήρε ἀπὸ κει για ὄνομα του
την ἐπωνυμία Κύψελος. Κάποτε ο
Κύψελος ἐγινε ἀντρας καὶ ὅταν ζήτησε
χρησμό, πήρε ἀπάντηση πολὺ ευνοϊκή
στους Δελφούς, που πάνω της
στηρίχτηκε καὶ ἔκανε το ἐγχείρημα που
τον οδήγησε να γίνει κύριος της
Κορίνθου. Να τί ἔλεγε ο χρησμὸς:

Ευδαίμων αὐτὸς ο ἄνθρωπος ο
οποῖος κατα-
βαίνει εἰς το ἰδικόν μου οἶκημα,
Ο Κύψελος Ηετίδης, βασιλεὺς της
ἐνδόξου
Κορίνθου,

Αὐτὸς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, ὅχι ὁμως
καὶ οἱ

παῖδες των παίδων αὐτοῦ.

Αὐτό ἦταν το περιεχόμενο του
χρησμοῦ, καὶ ο Κύψελος, τύραννος πια
της Κορίνθου, υπήρξε αὐτὸς που
ξέρουμε: πολλοὺς Κορινθίους ἐξόρισε,
πολλοὺς τους στέρησε την περιουσία

πλείστους τῆς ψυχῆς.

92F ἄρξαντος δὲ τούτου ἐπὶ τριήκοντα ἔτεα καὶ διαπλέξαντος τὸν βίον εὖ, διάδοχός οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παῖς Περίανδρος γίνεται. ὁ τοίνυν Περίανδρος κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἡπιώτερος τοῦ πατρός, ἐπεῖτε δὲ ὠμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ Μιλήτου τυράννῳ, πολλῶ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μισοφρονέστερος.

[2] πέμψας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα ἐπυνθάνετο ὄντινα ἂν τρόπον ἀσφαλέστατον καταστησάμενος τῶν πρηγμάτων κάλλιστα τὴν πόλιν ἐπιτροπεύει. Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα παρὰ τοῦ Περίανδρου ἐξῆγε ἔξω τοῦ ἄστεος, ἐσβὰς δὲ ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην ἅμα τε διεξήγε τὸ λήιον ἐπειρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα κατὰ τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἄπιξιν, καὶ ἐκόλουε αἰεὶ ὅπως τινὰ ἴδοι τῶν ἀσταχύων ὑπερέχοντα, κολούων δὲ ἔρριπτε, ἐς δὲ τοῦ ληίου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βαθύτατον διέφθειρε τρόπῳ τοιούτῳ· [3] διεξελθὼν δὲ τὸ χωρίον καὶ ὑποθέμενος ἔπος οὐδὲν ἀποπέμπει τὸν κήρυκα. νοστήσαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς τὴν Κόρινθον ἦν πρόθυμος πυνθάνεσθαι τὴν ὑποθήκην ὁ Περίανδρος· ὁ δὲ οὐδὲν οἱ ἔφη Θρασύβουλον ὑποθέσθαι, θωμάζειν τε αὐτοῦ παρ' οἷόν μιν ἄνδρα ἀποπέμψειε, ὥς παραπληγὰ τε καὶ τῶν ἐωυτοῦ σινάμωνν, ἀπηγεόμενος τά περ πρὸς Θρασυβούλου ὁπώπεε.

τους, κι ακόμη περισσότερους τη ζωή τους.

Ἐμεινε στην αρχή έτσι τριάντα χρονιά και μέτρησε ὅλη του τη ζωή, ὥσπου πέθανε, ὁπότε τον διαδέχεται στην τυραννίδα ὁ γιος του ὁ Περίανδρος. Αὐτός λοιπόν ὁ Περίανδρος, στην αρχή τουλάχιστον, φάνηκε ἡπιότερος ἀπὸ τον πατέρα του· ἀφ' οὗτος ὁμως με ἀγγελιοφόρους του ἦρθε σε ἐπαφή με τον τύραννο της Μιλήτου Θρασύβουλο, ἀπὸ τότε ξεπέρασε κι αὐτὸν τον ἴδιο τον Κύψελο στους φόνους και τα ἐγκλήματα.

Ἐστειλε δηλαδή κάποτε στον Θρασύβουλο ἓνα κήρυκά του και γύρευε να μάθει με ποια πολιτική θα διαχειριζόταν ἀσφαλέστατα τα πράγματα της πόλης και κάλλιστα θα τη διαφέντευε. Ὁ Θρασύβουλος λοιπόν ἐβγαλε τον ἀποσταλμένο του Περίανδρου ἔξω ἀπὸ την πόλη, τον ἔμπασε σ' ἓνα χωράφι σπαρμένο, και μαζί του περνούσε ἀνάμεσα ἀπὸ τα στάχνα, ρωτώντας κι ἐξετάζοντας τον κήρυκα ἐξαρχῆς ποιὸς λόγος τον ἔφερε ἀπὸ την Κόρινθο, ἐνὸς ταυτόχρονα ἔκοβε, κάθε φορά που ἐβλεπε ἓνα στάχυ να ξεπερνά τα ἀλλὰ, και ἀποκεφαλίζοντάς το το ἐρίχνε χάμω, ὥσπου μ' αὐτὸ τον τρόπο κατέστρεψε τα πιο ψηλά και τα πιο ωραία στάχνα του χωραφιοῦ. Κι ἀφ' οὗτος πέρασε ἀπὸ ἀκροῦ σ' ἄκρο το χωράφι, δίχως να δώσει καμιά ἄλλη συμβουλή, στέλνει πίσω τον κήρυκα. Γυρνώντας στην πατρίδα του την Κόρινθο ὁ κήρυκας, βρέθηκε μπρος στον Περίανδρο, που ἀνυπόμονος ἐγύρευε να μάθει την υποθήκη του Θρασύβουλου. Ὅμως αὐτὸς ἰσχυριζόταν πως ὁ Θρασύβουλος δεν ἔδωσε καμιά υποθήκη, και μάλιστα ἀπορούσε σε τί λογὴς ἄνθρωπο τον ἔστειλε ὁ Περίανδρος, παράφρονα σχεδόν, να καταστρέφει τα ἴδια του τα χτήματα — και ἔτσι διηγήθηκε ὁ κήρυκας ὅσα εἶχε δει να κάνει ὁ Θρασύβουλος.

92G Περίανδρος δὲ συνιείς τὸ ποιηθὲν

Ὁ Περίανδρος ὁμως ἐπίασε τὸ νόημα

καὶ νόῳ ἰσχων ὥς οἱ ὑπετίθετο
Θρασύβουλος τοὺς ὑπειρόχους τῶν
ἀστῶν φονεῦν, ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν
κακότητα ἐξέφαινε ἐς τοὺς
πολίτας. ὅσα γὰρ Κύπελος ἀπέλιπε
κτείνων τε καὶ διώκων, Περίανδρος
σφέα ἀπετέλεσε, μὴ δὲ ἡμέρη
ἀπέδωσε πάσας τὰς Κορινθίων
γυναῖκας διὰ τὴν ἐωυτοῦ γυναῖκα
Μέλισσαν.

[2] πέμψαντι γάρ οἱ ἐς Θεσπρωτοὺς
ἐπ' Ἀχέροντα ποταμὸν ἀγγέλους ἐπὶ
τὸ νεκυομαντήριον παρακαταθήκης
πὲρ ξεινικῆς οὔτε σημανέειν ἔφη ἡ
Μέλισσα ἐπιφανεῖσα οὔτε κατερέειν
ἐν τῷ κέεται χώρῳ ἢ
παρακαταθήκη· ῥιγοῦν τε γὰρ καὶ
εἶναι γυμνή· τῶν γὰρ οἱ
συγκατέθεψε ἱματίων ὄφελος εἶναι
οὐδὲν οὐ κατακαυθέντων·
μαρτύριον δὲ οἱ εἶναι ὥς ἀληθέα
ταῦτα λέγει, ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν τὸν
ἵπνον Περίανδρος τοὺς ἄρτους
ἐπέβαλε. [3] ταῦτα δὲ ὥς ὀπίσω
ἀπηγγέλη τῷ Περιάνδρῳ, πιστὸν
γὰρ οἱ ἦν τὸ συμβόλαιον ὅς νεκρῶ
ἐούση Μελίσση ἐμίγη, ἰθέως δὴ
μετὰ τὴν ἀγγελίην κήρυγμα
ἐποίησατο ἐς τὸ Ἡραῖον ἐξέναι
πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας. αἱ
μὲν δὴ ὥς ἐς ὀρτὴν ἦσαν κόσμῳ τῷ
καλλίστῳ χρεώμεναι, ὃ δ'
ὑποστήσας τοὺς δορυφόρους
ἀπέδωσε σφέας πάσας ὁμοίως, τὰς
τε ἐλευθέρας καὶ τὰς ἀμφιπόλους,
συμφορήσας δὲ ἐς ὄρυγμα Μελίσση
ἐπευχόμενος κατέκαιε. [4] ταῦτα δὲ
οἱ ποιήσαντι καὶ τὸ δεύτερον
πέμψαντι ἔφρασε τὸ εἶδωλον τὸ
Μελίσσης ἐς τὸν κατέθηκε χώρον
τοῦ ξείνου τὴν παρακαταθήκην.

τῆς πράξης αὐτῆς καὶ πήρε ἀπόφαση να
συμπεριφερθεῖ ὅπως τον εσυμβούλευε
ο Θρασύβουλος: σκοτώνοντας ὅσους
πολίτες κάπου ἐξεχώριζαν, ἐδειξε ἐτσι
ὅλη την κακότητά του ἀπέναντι στην
πόλη και τους κατοίκους της. Γιατί ὅσα
ο Κύπελος ἀφησε ὑπόλοιπα
σκοτώνοντας και ἐξορίζοντας, τα
αποτελεῖωσε ο Περίανδρος. Μια μέρα
μάλιστα ἐγδωσε ὅλες τις γυναῖκες της
Κορίνθου για το χατήρι της δικῆς του
γυναῖκας, της Μέλισσας.

Καθότι ἔχοντας στείλει στον ποταμὸ
Ἀχέροντα, πάνω στους Θεσπρωτοὺς,
ανθρώπους του να πάρουνε χρησμὸ
ἀπὸ το Νεκρομαντεῖο για κάποια
παρακαταθήκη ἐνὸς ξένου,
παρουσιάστηκε ἡ Μέλισσα και εἶπε
πὼς οὔτε σημάδια πρόκειται να δώσει
οὔτε και να φανερῶσει το χώρο ὅπου
βρίσκεται ἡ παρακαταθήκη· γιατί ριγὰ
και εἶναι γυμνή, ἀφοῦ τα ρούχα που τα
ἔθαψε ο Περίανδρος μαζί της σε τίποτα
δεν ὠφελοῦν, ἐπειδὴ ἡ φλόγα δεν τα
ἔκανε ὡς το τέλος. Και ὡς ἀπόδειξη ὅτι
του λέγει την ἀλήθεια, εἶπε ἡ Μέλισσα,
ας θυμηθεῖ ο Περίανδρος που φούρνισε
το ψωμί του σε φούρνο κρύο. Ὅταν οἱ
ἄνθρωποι του ἔφεραν αὐτὴν την ἀγγελία
στον Περίανδρο (ἡ ἀπόδειξη πράγματι
υπῆρξε πειστική, ἀφοῦ ο ἴδιος ἐσμίξε
με τὴν Μέλισσα νεκρή), ἀμέσως μετὰ το
μῆνυμα, ἐβγαλε διάταγμα ο
Περίανδρος: Ὅλες οἱ γυναῖκες της
Κορίνθου να κάνουνε πομπή πρὸς το
Ἡραῖο. Κι αὐτές, με την ιδέα πὼς
πήγαιναν σε γιορτὴ, ντύθηκαν μ' ὅ,τι
καλύτερο εἶχαν, ἐνῶ ο Περίανδρος τους
ἔστησε καρτέρι με τους δορυφόρους
του και τις ξεγύμνωσε ὅλες, μηδεμιὰς
ἐξαιρουμένης, δούλες και ἐλευθέρες· κι
ἀφοῦ συσσώρευσε ὅλα τα φορέματα σε
κάποιο λάκκο, τα ἔκαιε κάνοντας ευχή
στὴν Μέλισσα. Ὑστερα ἀπὸ αὐτὸ κι
ὅταν για δευτέρη φορά ἐστείλε
ανθρώπους του στο μαντεῖο, το
φάντασμα τῆς Μέλισσας φανέρωσε πια
σε ποιο χώρο εἶχε βάλει τὴν
παρακαταθήκη του ξένου.

τοιοῦτο μὲν ὑμῖν ἐστὶ ἡ τυραννίς, ὧς
Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιούτων ἔργων.
[5] ἡμέας δὲ τοὺς Κορινθίους τότε
αὐτίκα θῶμα μέγα εἶχε ὅτε ὑμέας
εἶδομεν μεταπεμπομένους Ἰππίην,
νῦν τε δὴ καὶ μεζόνως θωμάζομεν
λέγοντας ταῦτα, ἐπιμαρτυρόμεθά τε
ἐπικαλούμενοι ὑμῖν θεοὺς τοὺς
Ἑλληνίους μὴ κατιστάναι τυραννίδας
ἐς τὰς πόλεις. οὐκὼν παύσεσθε ἀλλὰ
πειρήσεσθε παρὰ τὸ δίκαιον
κατάγοντες Ἰππίην· ἵστε ὑμῖν
Κορινθίους γε οὐ
συναινέοντας.α#χ2000;

- 93 Σωκλῆς μὲν ἀπὸ Κορίνθου
πρεσβεύων ἔλεξε τάδε, Ἰππίης δὲ
αὐτὸν ἀμείβετο τοὺς αὐτοὺς
ἐπικαλέσας θεοὺς ἐκείνῳ, ἧ μὲν
Κορινθίους μάλιστα πάντων
ἐπιποθήσειν Πεισιστρατίδας, ὅταν
σφι ἦκωσι ἡμέραι αἱ κύριαι ἀνιάσθαι
ὑπ' Ἀθηναίων.

[2] Ἰππίης μὲν τούτοισι ἀμείψατο
οἷα τοὺς χρησμοὺς ἀτρεκέστατα
ἀνδρῶν ἐξεπιστάμενος· οἱ δὲ λοιποὶ
τῶν συμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν
ἡσυχίᾳ σφέας αὐτούς, ἐπεῖτε δὲ
Σωκλῆος ἤκουσαν εἵπαντος
ἐλευθέρως, ἅπας τις αὐτῶν φωνὴν
ῥήξας αἰρέετο τοῦ Κορινθίου τὴν
γνώμην, Λακεδαιμονίοισι τε
ἐπεμαρτυρέοντο μὴ ποιέειν μηδὲν
νεώτερον περὶ πόλιν Ἑλλάδα. οὕτω
μὲν τοῦτο ἐπαύσθη.

Αὐτό θα πει, ἀν ἀγαπάτε, τυραννικό
πολίτευμα, Λακεδαιμόνιοι, καὶ τέτοια
εἶναι τὰ ἔργα του. Ὅσο γιὰ μας τοὺς
Κορινθίους, μας ἐπίασε ἀγωνία
βλέποντας πῶς κουβαλήσατε ἐδῶ πέρα
τον Ἰππία, ἐνῶ ἡ κατάπληξη μας
μεγάλωσε ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τὰ
ἴδια σας τὰ λόγια. Ἐπικαλούμαστε,
λοιπὸν, μάρτυρες τοὺς θεοὺς τῶν
Ἑλλήνων καὶ ἀναφωνοῦμε: μὴν
ἐπιβάλλετε στὶς πόλεις πολίτευμα
τυραννικό. Κι ἀν παρὰ ταῦτα δὲν
σταματήσετε, ἀλλὰ ἀντίθετα σὲ κάθε
δίκιο δοκιμάσετε νὰ ξαναφέρετε πίσω
στὴν Ἀθήνα τὸν Ἰππία, τότε νὰ τὸ
ξέρετε οἱ Κορίνθιοι δὲν συμφώνησαν
μαζί σας”.

Ὁ Σωκλῆς ἀπὸ τὴν Κόρινθο, ὡς
ἐκπρόσωπος, αὐτὰ εἶπε, ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ
Ἰππίας, πού ἐπικαλέστηκε ξανά τοὺς
ἰδίους θεοὺς, τοῦ ἀποκρινόταν πῶς
γρήγορα οἱ Κορίνθιοι, καὶ με τὸ
παραπάνω μάλιστα, θὰ νοσταλγῇσουν
τοὺς Πεισιστρατίδες, ὅταν φτάσουν οἱ
διορισμένες μέρες καὶ δοκιμάσουνε τὰ
πάθη, πού τοὺς ἐπιφυλάσσουν οἱ
Ἀθηναῖοι.

Ἐδωσε τὴν ἀπάντησι αὐτὴ ὁ Ἰππίας,
γιατὶ καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον γινώριζε
τοὺς χρησμοὺς. Ὡστόσο οἱ ἄλλοι
σύμμαχοι, πού πρῶτα στέκονταν
ἀμίλητοι, ὅταν ἀκούσαν με πόσο
ελεύθερο φρόνημα μίλησε ὁ Σωκλῆς,
καθένας κι ὅλοι τοὺς μαζί, ὑψωσαν τὴ
φωνή καὶ δήλωσαν ὅτι επικροτοῦν τὴ
γνώμη τοῦ Κορίνθιου, κάνοντας
ταυτοχρόνως ἐκκλήσι στους
Λακεδαιμονίους νὰ μὴν ἐπιχειρήσουν
σὲ πόλιν ἐλληνικὴ μία τέτοια πολιτικὴ
ἀνατροπὴ. Καὶ ἐτσι τελείωσε αὐτὴ ἡ
υπόθεσι.

Ἀπὸ τὸ βιβλίον "Ἡρόδοτος, Ἑπτὰ Νουβέλες καὶ Τρία Ἀνέκδοτα", Ἀγρὰ 1981
Εὐχαριστῶ τὸν κ. Δ. Ν. Μαρωνίτη γιὰ τὴν ἀδεία τοῦ νὰ δημοσιευτοῦν τὰ δύο κείμενα
στον Μ. Απόπλου.